

"Ο ρόλος του αθλητισμού στην εκπαίδευση":

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Επιτροπή Πολιτισμού και Παιδείας Εισηγητής: Pál Schmitt ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Εισηγητής: Pál Schmitt

30.10.2007

I. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ

Στόχος της έκθεσης αυτής είναι να ασχοληθεί κυρίως με το σχολικό αθλητισμό και τη «**Φυσική Αγωγή**» (ΦΑ). Η σωματική άσκηση είναι ένας θεσμικός τομέας του σχολικού κύκλου που ασχολείται με την ανάπτυξη των σωματικών δεξιοτήτων των μαθητών, καθώς και την εμπιστοσύνη και την ικανότητά τους να χρησιμοποιούν τις ικανότητες αυτές σε ένα φάσμα δραστηριοτήτων.

Στόχος της ΦΑ είναι η εκμάθηση δεξιοτήτων, η ανάπτυξη των διανοητικώς καταλλήλων ικανοτήτων και η κατανόηση που απαιτείται για τη συμμετοχή σε σωματικές δραστηριότητες, η γνώση του καθενός για το σώμα του, και η ικανότητα του τελευταίου για κίνηση και σωματικές δραστηριότητες καθ' όλη τη διάρκεια του βίου με στόχο την υγεία. Αντιθέτως, ο «αθλητισμός» έχει ευρύτερη έννοια και είναι ένα υψηλά διαφοροποιημένο κοινωνικό φαινόμενο που περιλαμβάνει διάφορες μορφές σωματικής δραστηριότητας, από τον ανταγωνισμό σε υψηλό επίπεδο μέσω συλλογικών, σχολικών ή κοινοτικών προγραμμάτων έως την αυθόρμητη και άτυπη σωματική δραστηριότητα.

Το σχολείο είναι το ιδεώδες πλαίσιο για την προώθηση της σωματικής δραστηριότητας και της θετικής στάσης έναντι των τακτικών σωματικών δραστηριοτήτων. Τα παιδιά και οι έφηβοι από όλο το κοινωνικό φάσμα αφιερώνουν

τουλάχιστον 11 χρόνια από τη ζωή τους στο σχολείο. Το σχολείο γενικώς έχει επίσης ως πρωταρχική λειτουργία την εκμάθηση. Οι εμπειρίες εκμάθησης σε μικρή ηλικία είναι κρίσιμες προκειμένου να συνεχισθεί η συμμετοχή στη σωματική άσκηση και η συμμετοχή του παιδιού σε σχολικές και εξωσχολικές ευκαιρίες είναι εξαιρετική σημαντική.

Ωστόσο, λέγεται συχνά σήμερα ότι το σχολείο δεν παρέχει δυνατότητες για την προώθηση της σωματικής άσκησης. Ως εκ τούτου, το καίριο ερώτημα δεν συνίσταται στο εάν η σωματική άσκηση στο σχολείο είναι χρήσιμη ή όχι αλλά **ποιες προϋποθέσεις είναι αναγκαίες προκειμένου η φυσική αγωγή να έχει ευεργετικά αποτελέσματα;** Αυτό είναι το ερώτημα με το οποίο ασχολείται η έκθεση αυτή(1).

Θέματα υγείας

Η ανερχόμενη επικράτηση της παχυσαρκίας στην Ευρώπη, ιδίως μεταξύ των νέων, είναι ανησυχητική και αποτελεί σημαντική ανησυχία για τη δημόσια υγεία. Ο αριθμός των υπέρβαρων παιδιών στην ΕΕ και η παχυσαρκία εκτιμώνται ότι παρουσιάζουν άνοδο κατά 4000.000 μονάδες και άνω ετησίως, πλέον των 14 εκατ. και άνω του πληθυσμού της ΕΕ που είναι ήδη υπέρβαρα (περιλαμβανομένων τουλάχιστον 3 εκατ. παχύσαρκων παιδιών)(2), στην ΕΕ των 27, το υπερβολικό βάρος αφορά τουλάχιστον ένα στα τέσσερα παιδιά. Αναφέρεται ότι στην Ισπανία, Πορτογαλία και Ιταλία τα επίπεδα παχυσαρκίας και υπερβολικού βάρους υπερβαίνουν το 30% στα παιδιά ηλικίας 7 έως 11. Τα ποσοστά αύξηση του φαινομένου αυτού κατά την παιδική ηλικία στην Αγγλία και την Πολωνία δείχνουν υπερβολική αύξηση. Σε γενικούς όρους, τα παιδιά βρίσκονται σε χειρότερη κατάσταση σε σχέση με τις γενιές των 13 του '70 και του '80. Δεν είναι τόσο η πολύ υψηλότερη πρόσληψη θερμίδων που προκαλεί το υπερβολικό βάρος αλλά η έλλειψη σωματικής δραστηριότητας: τα παιδιά δεν τρώνε περισσότερο αλλά κινούνται λιγότερο.

Υπάρχει έντονη τάση να συνεχίσει να συσσωρεύεται υπερβολικό βάρος από την παιδική ηλικία έως την μέση. Είναι, ως εκ τούτου, σημαντικό να επιτευχθεί ένα ιδανικό σωματικό βάρος καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Πέρα από τον ανθρώπινο πόνο που προκαλεί, ιδιαίτερη σημασία έχουν οι οικονομικές συνέπειες της αυξανόμενης συχνότητας της παχυσαρκίας. Σύμφωνα με εκτιμήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η παχυσαρκία απορροφά ποσοστό μέχρι και 7% των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης και τούτο θα αυξηθεί περαιτέρω λόγω των αυξανόμενων τάσεων παχυσαρκίας. Επιπλέον, ορισμένες ασθένειες «ενηλίκων» όπως η οστεοπόρωση και οι στεφανιαίες παθήσεις έχουν την προέλευσή τους από την παιδική ηλικία και μπορούν να αντιμετωπισθούν εν μέρει με τακτική σωματική άσκηση σε νεαρή ηλικία. Υπάρχουν επίσης στοιχεία ότι η τακτική δραστηριότητα μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα στην καλή ψυχολογία των παιδιών και των νέων, ιδιαίτερα όσον αφορά την αυτοεκτίμηση των παιδιών, ιδίως εκείνων που ανήκουν σε μειονεκτούσες ομάδες όπως και εκείνων με δυσκολίες εκμάθησης ή χαμηλή αυτοεκτίμηση.

Κοινωνικές αρμοδιότητες, ηθική εκπαίδευση, ενσωμάτωση και μείωση του εγκλήματος

Ο αθλητισμός στις βασικές του αρχές που αφορούν το ευ αγωνίζεσθαι και την ελευθερία παρέχει ένα ευρύ πλαίσιο για την προώθηση της κοινωνικής-ηθικής ανάπτυξης. Ο αθλητισμός και η φυσική αγωγή προσφέρουν συχνά ένα αποτελεσματικό πλαίσιο εντός του οποίου είναι δυνατόν να επεκταθεί η προσωπική και η κοινωνική ευθύνη. Έχει επισημανθεί ότι υπάρχει σχέση μεταξύ της συμμετοχής στον αθλητισμό και στις σωματικές δραστηριότητες και των κοινωνικών σχέσεων καθώς και της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Στις σύγχρονες κοινωνίες οι νέοι είναι

λιγότερο ικανοί να αναλάβουν μακρόχρονες δεσμεύσεις σε σχέση με το παρελθόν. Τούτο καθιστά τα κοινωνικά δίκτυα – περιλαμβανομένου του σχολείου και της τάξης – όλο και περισσότερο σημαντικά. Ο αποκλεισμός από την ομάδα, ο κοινωνικός αποκλεισμός, οδηγεί σε υπερβολικό στρες ενώ αντίθετα η ενσωμάτωση είναι καλή για την αυτοεκτίμηση. Η σωματική άσκηση και ο αθλητισμός γενικώς θεωρούνται ως σημαντικά μέσα αντιμετώπισης των διαλυτικών τάσεων δεδομένου ότι ο αθλητισμός παρέχει την ευκαιρία συμμετοχής σε μία ομάδα προκειμένου να βιώσουμε την αίσθηση του «εμείς», το κοινοτικό πνεύμα και την αλληλεγγύη. Μέσω του αθλητισμού, ενστερνίζεται κάποιος τους κανόνες, αξίες και δεξιότητες που θα είναι πολύ χρήσιμες σε άλλο πλαίσιο. Υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι ο αθλητισμός διαδραματίζει ρόλο στην πρόληψη του εγκλήματος και στην κοινωνική αποκατάσταση. Τούτο ωστόσο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο με τον οποίον διδάσκεται και διοργανώνεται η σωματική αγωγή. Ο διαχωρισμός επίσης και η περιθωριοποίηση είναι δυνατόν να αποτελούν αποτελέσματα του αθλητισμού!

II. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΝΤΟΠΙΣΘΕΙ

Υπάρχουν ορισμένα προβλήματα γύρω από τη φυσική αγωγή στην ΕΕ και συγκεκριμένα:

- **Γενικός προσανατολισμός της φυσικής αγωγής:** τα υπάρχοντα σχολικά προγράμματα συχνά δεν παρέχουν σημαντικό σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο εμπειρίες και έρχονται σε αντίθεση με κοινωνικές τάσεις στο πλαίσιο των εξωσχολικών δραστηριοτήτων: υπάρχει ένας προσανατολισμός στον αθλητισμό που κυριαρχείται από ανταγωνιστικά προγράμματα δραστηριοτήτων και από τις επιδόσεις. Εάν επιθυμούμε να καταστεί η φυσική αγωγή ένα μέσον για την αποτελεσματική καταπολέμηση της παχυσαρκίας των παιδιών πρέπει να προωθηθούν στοιχεία που εφαρμόζονται σε όλες τις ομάδες μαθητών. Ενώ τα παιχνίδια στον υπολογιστή κερδίζουν έδαφος στις προτιμήσεις των παιδιών, υπάρχει αυξανόμενη ανάγκη για υιοθέτηση ενός ενεργού και υγιεινού τρόπου ζωής μεταξύ των παιδιών και των νέων. Για τις ομάδες αυτές νεανικού πληθυσμού, το παραδοσιακό περιεχόμενο της ΦΑ ελάχιστα επιδρά στον τρόπο ζωής τους.
- Η σωματική άσκηση βρίσκεται σε κίνδυνο **αυξανόμενης περιθωριοποίησης** κατά τη διάρκεια της σχολικής ημέρας. Κατά τα τελευταία έτη ο χρόνος που αφιερώνεται στη φυσική αγωγή στην ΕΕ έχει μειωθεί σταδιακά: από το 2002 μειώθηκε από τα 121 στα 109 λεπτά εβδομαδιαίως στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, από τα 117 λεπτά στα 101 λεπτά στη δευτεροβάθμια(3) - η έρευνα συνιστά σωματική άσκηση για τα παιδιά και τους εφήβους διάρκειας 60 λεπτών ημερησίως! Υπάρχουν ενδείξεις ότι η επισήμως αναγνωρισμένη διάρκεια της ΦΑ στα σχολεία δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα δεδομένου ότι δεν εμπίπτει στις νομικές υποχρεώσεις ή προσδοκίες. Είναι αναγκαίο να διερευνηθεί η πραγματικότητα!
- Με το παραπάνω θέμα συνδέεται η **υποχρηματοδότηση** των αθλητικών εγκαταστάσεων· η ανεπαρκής χρηματοδότηση για εγκαταστάσεις, εξοπλισμό και συντήρησή τους καθώς και για διδακτικό υλικό είναι ιδιαίτερα διάσπαρτη στην Κεντρική, Ανατολική και Νότια Ευρώπη. Οι μαθητές με αναπηρίες υφίστανται ακόμη περισσότερο τις συνέπειες της έλλειψης αυτής οικονομικής υποστήριξης.

- Είναι αναγκαίο να ληφθεί περισσότερο υπόψη το βιογραφικό του διδακτικού προσωπικού ΦΑ προκειμένου να υποστηριχθεί η ποιότητα της **εκπαίδευσης του διδάσκοντος**, η κατάρτιση και η υποστήριξή του. Χρειάζεται εκπαιδευμένο και έμπιστο διδακτικό προσωπικό ικανό να διοργανώσει τάξεις ΦΑ που ανταποκρίνονται στις ανησυχίες για την υγεία και παρέχουν κίνητρα συμμετοχής στα παιδιά. Η αποτελεσματική και επιτυχής ΦΑ απαιτεί άρτια εκπαιδευμένο και ειδικευμένο προσωπικό ΦΑ.
- Υπάρχει ένα χάσμα ΦΑ σε σχέση με τις σχολικές, εξωσχολικές και μετασχολικές δραστηριότητες. **Ο σύνδεσμος μεταξύ σχολικών εξωσχολικών δραστηριοτήτων** θα έπρεπε να ενισχυθεί.
- **Συμμετοχή**: στις εθνικές μειονότητες παρατηρούνται ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής στις αθλητικές δραστηριότητες. Το πρόβλημα της συμμετοχής προκύπτει πλέον κατά τη διάρκεια του σχολικού χρόνου· τα κορίτσια μουσουλμανικού θρησκευματος είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη ομάδα στον τομέα αυτό. Παρόμοιο πλαίσιο περιορισμένης πρόσβασης είναι καταφανές μεταξύ των νέων με αναπηρία. Οι νέοι με αναπηρία έχουν πολύ λιγότερες πιθανότητες να λάβουν μέρος σε εκτός σχολικού προγράμματος ή σε εξωσχολικές αθλητικές δραστηριότητες.
- Εξακολουθεί να υπάρχει έλλειψη **εμπειρικών στοιχείων** σε πολλούς τομείς σε σχέση με τον αθλητισμό, τη φυσική αγωγή και των αποτελεσμάτων τους στην υγεία και σε κοινωνικούς όρους.

Οι παρατηρήσεις αυτές αποτελούν τη βάση των συστάσεων που ο εισηγητής προτείνει στην έκθεσή του σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να λάβουν οι αρμόδιοι φορείς σε ευρωπαϊκό ή εθνικό επίπεδο προκειμένου να αναβαθμισθεί ο ρόλος του αθλητισμού στην παιδεία.

(1) Βλέπε επίσης: τρέχουσα κατάσταση και προοπτικές για τη φυσική αγωγή στην ΕΕ, μελέτη που παρήγγειλε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Συντάκτης: Ken Hardman, Πανεπιστήμιο του Worcester, Βρυξέλλες 2007.

(2) COM(2005)0637, Πράσινη βίβλος «Πρόωθηση της υγιεινής διατροφής και της σωματικής άσκησης: μία ευρωπαϊκή διάσταση για την πρόληψη του υπερβολικού βάρους, της παχυσαρκίας και των χρόνιων παθήσεων».

(3) Βλέπε «Τρέχουσα κατάσταση και προοπτικές για τη φυσική αγωγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

(Πηγή: [Επίσημη ιστοθέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου](#))